

Beretning om de første døgn under tyskernes occupation av Norge

april 1940.

Mandas morgen 8/4-1940 offentliggjordes i alle aviser ordlyden av en fransk-engelsk note til Norge. Av denne fremgik, at de allierte (Frankrike og England) tidlig om morgenen samme dag hadde utlagt miner i norsk territorialfarvand i 3 felter, nemlig:

1) utenfor Stadt, 2) paa Hustadviken og 3) i Vestfjorden sør for Narvik.

Utover dagen kom saa følgende meldinger:

1. Et tysk troppetransportskip var ved 13-tiden torpedert utenfor Sørlandskysten og 150 mand og 80 hester druknet.

2. Talrike tyske krigsskip (minefjellere, torpedojagere og kryssere) var i nattens løp set i Storebelt paa vei nordover.

Denne siste melding blev mottatt med forbehold - og skibenes antal opgitt forskjellig, snart 40-50, snart 90-100.

Alle meldinger blev livlig kommentert, og diskussionens bølger gik høit i Oslo, hvor avisenes extrautgaver blev revet bort som i krigens første dager.

Samme nat gik flyalarmsignal over Oslo og Aker, ved 24-tiden og senere. Paa Gaustad Asyl, hvor dette signal hørtas meget godt, blev straks git ordre til aa slukke alt utelys og blende innendørs efter tidligere gitte forskrifter. - Efter 10 min. var det mørkt overalt her.

I Oslo brendte det fremdeles mange steder. - Og Ringveien tæt ved asylet laa fuldt oplyst endnu langt ut over natten.

Efter en times tid gik "faren over"-signal. Men straks efter kom ny alarm - denne gang av en halv times varighet. - Ved 5-tiden om morgenen var der en tredje (kortvarig) ~~flyalarmsignal~~ alarmtilstand. -

Alle blev paa sine rum denne nat, idet de tidligere utsette tilfluktsrum ikke var innredet.

Stiftelsen Norsk Okkupasjonshist. 2014

Nattevareren tirsdag 9de april meddelte avisene med svære overskrifter, at fremmede krigsskib i nattens løp hadde forsert Oslofjorden og at Bergen, Trondheim og Narvik var besatt av tyskere.

Paa Gaustad Asyl blev om formiddagen kjellerne under administrationsbygningen og begge B_-og-D-avdelinger i al hast gjort istand med sitte- og endel liggeplasser (efter tidligere lagte planer), og vinduene forsynt med tralemmes.

Klokken 13 hodtes luftvernøvelse: Passientene fra G., F., C. og A. blev ført til adm.bygningen, mens avdelingene D. og E. benyttet sine egne kjellere. - Tilbake paa enerum laa noen faa pass., som ikke kunde taes med - ialt ca. 15 stykker (avd. F. og G.) med en pleier(øke). - Det hele gik meget pent og raskt for sig. Pass. fra G. og F. brukte henholdsvis 8 og 15 min. fra alarmen gik, til de var i kjelleren (Adm. bygn.), og bare noen avdelinger gik feil nedgang og forårsaket en del forstyrrelse.

Allerede samme eftermiddag skulde man faa nytte av den foretatte prøve. Talrike fly hadde hele dagen passert over terrenget, sjen-synlig paa vei til og fra Fornebo flyveplads.

Ved 16 $\frac{1}{2}$ -tiden begyndte endel mindre fly aa kredse rundt i stor høide, som om de drev øvelsesflyvning. - Pludselig skedde ved 16 $\frac{3}{4}$ 16 $\frac{1}{2}$ -tiden endel eksplosjoner i Strøket Frøen - Apalveien - Fysiske Institut - Steinerud. Og straks efter kom 2-3 av de smaa fly i svar fart mot gaustadomraadet, hvor de slap 10 - 12 bomber. - Den ene traf gartnerboligen, som ble smadret til pindeved og murbrokker. Gartneren med kone og datter, som var dels i trappen, dels i anden etasje, ble gravet frem og viste sig aa være kommet rel. vel fra det (kone en ryggskade, datteren schok og gartneren selv uskadt). - De andre bomber faldt rundt om paa gaardsbruket og dets nærmeste omgivelser. Garasjen ved vekten blev ødelagt, og en bil som stod der, øskadet. Bordkladningen paa laavebygningen over fjøset blev revet bort i noen meters bredde ved bombenedslag ca. 5 meter borte.

3. Tyskernes occupation (forts.)

3

Fire bomber faldt paa og ved Gaustadalleen mellem asylet og Ringveien. - Hullene efter bombene paa vei og gaardsplads var ca. 1 m. dype og 2 m. i diameter, mens nedslagene i jordbar- og potetaker ~~eff~~ efterlot huller saa dype, at en mand kunde gaa ned i dem til halsen. Jordskællen fra disse sidste nedslag stod op over taket paa asylbygningene, og sten av en mands størrelse slyngedes høit i været. - Hele bombingen av terrenget fra Frøen til Gaustad stod paa bare noen faa minutter.

Der blev her straks slaat alarm, og patientene og personalet samledes i tilflugtsrummene som under formiddagens øvelse. Og dette gik helt knikefrit. - Imidlertid kom hverken flere bomber eller noen flyalarm. Og efter en times tid gik hver til sit.

Om natten var bændet overalt.

Like før middagens øvelse kom 5-6 norske soldater, som var flygtet fra luftvern batteriene paa Holmen gaard, Smestad. De fortalte, at tyskerne kom i biler og med fly og efter en kort kamp erobret batteriet. Soldatene hadde sprunget for livet, mens kuglene pep om dem. De var helt utkjørte og fik paa asylet mat og husly den første dag.

Onsdag den 1ode april - var der om formiddagen flyalarm et par ganger, og man gik i kjellerne som foregaaende dag.

Imens hadde der gaat de forskjelligste rygter om situasjonen i hele landet - snart saes, at Bergen og Trondheim var erobret av de allierte, snart meldtes om bombeangrep fra disse sidstes side paa de forskjelligste steder.

Og ved 11-tiden spredtes over hele ^{i radio,} Oslo/Ved høittalerbiler og paa anden maate et oprop om aa rømme Oslo straks, da engelske krigsskip vilde bombardere byen kl. 11½. - Like efter blev fristen forlænget til 13½.

4. Tyskernes occupation (forts.)

Der opstod fuldstændig panik i byen og nærmeste omegn. - Folk gik mand av huse og søkte i 10 000 - vis utover i omegnen i biler, paa cycler eller tilfods. Man hjalp hverandre, og kjendte og ukjendte blev stoppet ind i alle slags befordringsmidler og kjørt avgaarde.

^eViene omkring Gaustad Asyl var paa et øieblik fyldt av flygtende i alle aldre med og uten oppakning. - Og paa asylet selv begyndte en merkbar uro aa gjøre sig gjældende. Her blev imidlertid straks git beskjed om, at alle maatte bli paa sin post - og eventuelt søke til flugt i kjellerne som tidligere under alarmtilstand. Og portene beordredes lukket. - Ikke desto mindre var det allerede lykkedes en del av passientene fra avd.A. aa stikke tilskogs og søke skjul i asylets høi -laave paa Sognsveien. De kom dog alle snart tilbake.

Allerede kl.12 samme formiddag kom i radio meddelelse om, at rømningsordren var falsk alarm, utstedt av uansvarlige elementer, og at der ingen øieblikkelig fare var paa færde og alle maatte vende tilbake. - For manges vedkommende kom denne kontraordre forsent, idet de alt var langt paa vei indover i landet. Men mange snudde, da de saa, at det var rolagt i Oslo, og ^{an}børdementet uteblev. - De hadde heller ingen steder aa ta ind, da alle hus var overfylde. - Været var surt og koldt og sneen fremdeles dækket jorder og veier i Oslos omegn.

Til Gaustad Asyl kom i dagens løp endel endel flygtninger - me... gamle - for aa hvile lidt, før de tok fat paa hjemveien. Og paa gaardsbruket samledes en tid flere, ullevaalpassienter, som under panikken hadde faat beskjed om aa rømme og derfor straks hadde sprunget avgaarde over gjerder og jorder som de gik og stod i sine randede sykehusklær under frakkene. - Efterhaanden blev det sparsommere med folk, men hele dagen vanket fremdeles adskillige mennesker omkring i terrenget ved asylet.

Pasientene paa Gaustad Asyl var under bombing og flyalarm for største delen rolige og disiplinerte.

En enkelt mandlig paranoid demens blev adskillig opskaket og maatte fjernes fra kjelleren den første dag.

Av de andre var de imbecille mest urolige.

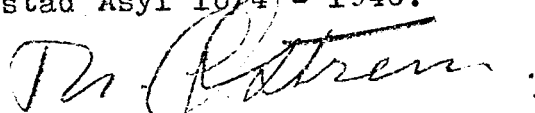
En circular psykose - nu symptomfri og paa trappene til utskrivning - var adskillig urolig.

De første natter lykkedes det, som tidligere nevnt, endel av A.-pasientene ~~entene~~ aa stikke sig bort i i høilaaven ved Sognsvandet - og en av disse (den circular psykose) gik en hel nat paa ski, efterat han forgjaves hadde forsøkt aa komme ind paa Skjennungshytten (i Nordmarken) som var overfylldt av oslofolk.

Senere faldt alle tilro og ingen forlot asylet.

Til direktør Ø. Ødegaard, som var paa fjeldet de kritiske første dager, blev sendt telegram om krigstisstanden. Og han kom tilbake lode om eftermiddagen.

Gaustad Asyl 10/4 - 1940.

Th. Østrem.
kst.

Bytelefonen var dagene 10 - 12 april overbelastet, saa det ikke var muligt aa komme frem noesteds. Det viste sig, at Slemdal st. var sprangt og først kom i orden ut paa dagen 12te, da et par av asyls telefoner blev brukbare, mens flere av dem ikke kom i orden paa endnu en uke (visstnok linjebrydd ved bombenedslagene).

20/4-40.

D.s.